

ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу :	Излази сваког 1. и 16. дана у месецу.	За Србију :
на целу годину 2 фор.	УРЕДНИК, ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ :	на целу годину 5 дин.
на по године 1 фор.	СТЕВАН КОЊОВИЋ, учитељ.	на по године 3 дин.

ПРОФ. ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

српски пчелар.

(Критички преглед живота и рада му пчеларског.)

Читао у седници богословског удружења „Слоге“ држаој 11. Јануара 1893. год.

у Ср. Карловцима

члан Иван Маширевић

и од горњег друштва примљено.

(Свршетак.)

Године 1879. засебно је прештампана из „Заставе расправа: „Српски пчелар“ (прва свеска). Овде пре свега излаже у првом делу опширно и са доказима поткрепљену корист од пчеларства и то: А) *материјалну*, коју црпемо из пчелиних производа меда и воска, за тим грдно корист, коју нам пчеле чине оплођујући биљке; даље Б) *моралну корист* и В) *научну корист*, коју нам пружа пчеларство као наука. У другом делу излаже теорију Ђерзонову о пчеларству и најпосле у трећем делу износи доказе о истинитости Ђерзонове теорије.

Ко хоће да буде прави пчелар а не по Берленшевим речима „ein practischer Stümper“ — тај треба ову књижицу злата вредну на памет да научи. Овде је Живановић са мало речи сваком пчелару много рекао. Дао Бог да је таквих и стотина свезака но је прва а до сад и последња те рекао би Живановићеве пчеларске библиотечице.

Оно искрено родољубље, које кроз цео живот и рад Јов. Живановића провејава, то родољубље учинило је Живановића покретачем и уредником економског листа „Привреде“, који је почео 1. Октобром 1880. год. излазити (прве године у Н. Саду а идуће у Ср. Карловци) и излазио је годину и по дана.

Сваки пријатељ напретка мора се ражалити, што је оваки изврени лист — чије ступце пенуњаваху као редовни и главни сарадници најспособнији људи, између осталих и † Др. Ђорђе Натошевић — био тако кратка века. Ступце за пчеларство у том листу испуњавало је златно перо Живановићево. Особите су вредности чланци његови са натписом: „Чланци из пчеларства“ и „Храња Хубер о пчели и данашње стање науке о пчели“.

Оба ова повећа чланка садрже теорију. Први говори о народу у кошници дакле матици радилицама и трутовима. Говори, шта ради матица шта ли радилице а шта трутови, како раде итд. у кошници и ван ње.

Другим чланком упознаје читаоце са еленим Хубером, највећим пчеларем светским до Ђерзона, упознаје са проналазцима истога, особито обраћа најњу на потврду његову, да се матица у ваздуху оплођује.*) Тумачи за што се матица у ваздуху изван своје кошнице оплођује, наиме за то, што природа не трни инцестусе спаривања сродне крви, које би било код пчела, кад би се матица у својој кошници оплођавала, да како се тру-

*) Први који је опазио, да се матица у ваздуху оплођује био је Словенац Јанша. († 1774. у 33. год.)

товима исте крви од које је и она... него укрштај је благодотворан по развитаку и напредак организма. Гле! само једног доказа за речи Живановићеве: „Хвала ти Боже! што си ме милошћу својом уознао са пчелом... која ми је отворила књигу живу, а то је чудноват живот њен, који ме при сваком посматрању и изучавању његову води — као што би Доситије казао — „ка високој мудрости твојој, то јест ка познавању тебе Боже!““ Хотимично сам се хтео мало удалити од главног предмета и зауставити се на једном примеру, који ми је шануо, да богослов треба да изучава и природне науке — а пчеларство специјално.

Даље систематски прелази на одношај између пчела и биља и говори о функцији пчела при оплођивању биља. Говори, како се биљке оплођују, јер и ово је вредно знати сваком образованијем пчелару. Не ћу, а да не споменем једну важну примедбу Живановићеву у овом његовом чланку на: „Основу лепоте у свету с обзиром на српске народне песме“ од Дра Лазе Костића, који се као славни немачки песник Гете упустио у изучавање природних наука — но овде се мало омакао тумачећи оплођивање биљака и ту га Живановић исправља и доказује му погрешку помоћу Дра Јосифа Панчића, Дарвина, Дра Јулија Сакса и других славних природњака. Ово спомињем само, а ко жели опширније упућујем га, да прочита овај рад Живановићев; а спомињем за то, да истакнем овде, да је Јов. Живановић и добар природњак. Као такав огледа се он скоро у свима теоретским пчеларским радовима.

Године 1880. у „Програму“ Карловачке гимназије штампан је рад: „О саривању и оплођивању у оиће а особито о цартеногези у пчела.“

И ово је једна слика, која нам приказује Јов. Живановића као правог научењака, природњака и ретког пчелара. Овај рад оцењено је Доброслав Ружић проф. природних наука тада на Ужичкој реалци.* Он се врло похвално изразио у својој критици о Јовану

*) Исти је такође написао научну расправу прошле године о пчели и развиту њеном.

Живановићу, која је штампана у „Јавору“ од 1880. год.

Године 1882. прештампано је делце из „Српских илустрованих новина“: „*Какве нам ваља подизати економске школе.*“

Какав је родољуб Живановић и какав мислилац или боље да речем реформатор народног напретка види се из ове књижице. У главном садржају овог делца ћу његовим баш речима изложити: „Кад се материјално подигнемо, онда ћемо друкчијим очима погледати и на вештину и друге просветне заводе. За сад нам је пак ово најпужније што сам мало час изложио. Дакле прво и прво ваља подизати економска друштва и зимске економске школе. Учитељске школе и богословију ваља снабдевати са извреним економима. То би било најрадикалније средство против онога „за што наш народ пропада.“

Јован Живановић је испитан професор осим славистике још и историје и географије, дакле историчар је; као такав уједно као пчелар истакао се у свом раду: „*Пчеларство у Срби.*“ Ова историјско-културна расправа штампана је у III. Годишњици Николе Чушића. И ово је један адићар, како за историју пчеларства у Срби тако и за ошћу српску историју. Какви беху кованлуци наших старих краљева на манастира и како се тада пчеларило прича нам ова мала историја

Како се могу запатити талијанске пчеле на основу Ђерзонове теорије изнео је Живановић 1884. год. у делцу „о запаћивању талијанских пчела“ које је прештампано из „Пчеле“ год. II.

Почетком 1883. године почео је излазити у Београду илустрован орган за српске пчеларе са натписом: „*Пчела*“ — и овај красни лист беше исте судбе као и „Привреда“, јер треће године већ мораде престати, због са свим обичног разлога, који се сваке године дешава, због — „многих претплатника“! Три године је излазио овај лист и није ни један број био без кога чланка из пера Јов. Живановића...

Програм српске велике гимназије карловачке за школску годину 1885/6. донео је чланак Јов. Живановића са натписом: „*Жаока*

пчелиња и отров“. Ову врло интересантну, особито важну расправу требало би сваки да прочита, био он пчелар или не, јер сам уверен, да би се истом не мало сваки користио.

Године 1891. прештампано је из „Hrvatske Pčele“ дело Јов. Живановића са насловом: „Amerikanka“.

Овде прво упознаје читаоце са најбољом и најпрактичнијом системом кошница наиме са положеном кошницом, названом од њега „Американком“, за то, што спада у систему, која се озго отвара. Уједно потанко учи читаоца целом раду око американке.

Али у овом делу приказује нам се Живановић и као *аронализ*.

У рационалном пчеларству беше кубура, како ће се најбоље моћи употребити главна наша. Ово питање мучило је многе и многе. Нешто се томе доскочило и то помоћу Ханеманове решетке, али колико се помогло толико се и одмогло. Бољи начин је, да се убију матице али и го може се чинити у одређено време и скопчано је са неприликама.

Јов. Живановић је конструисао американку тако, да се избегну рђаве стране и Ханеманове преграде и убијања матице.

Конструкција састоји се у томе, што је вешто и умно преместио лето са предње уже стране на дужу страну, која се сече са оном ужом у куту једном, а премештено је на извесно место где се мора ставити Ханеманова преграда тако, да пресеца лето по среди (наравно Ханеманова решетка меће се кад јој је време).

И ово је једна књига, без које не би смео бити ни један рационалан пчелар.

Осим свега до сад споменутог, не знам хоћу ли још изрећати и све листове, часописе и календаре у којима је Јов. Живановић радио као пчелар, са мањим чланцима а камо ли би све до једнога чланка, критике и др. изређао. „Тежак“, „Hrvatska Pčela“, „Домаћи Лист“, „Орао“ календар, „Годишњак“, „Јавор“, „Стражилово“, „Српски Сион“, итд. То су све листови, који су били и који су сретни, да могу назвати Јов. Живановића својим сарадником.

Ово је у главном рад г. Јов. Живано-

вића на српској пчеларској литератури од год. 1877. до данас.

Погодићу сад праву и искрену жељу сваког Србина, а особито сваког пчелара, кад овде јавно зажелим, да би од неоцењиве вредности било, кад би се скупила и издала: **целокупна пчеларска дела Јов. Живановића**. (Камо лепе среће да то дочекамо. — Ур.)

*

Но свим овим рад и живот пчеларски Јов. Живановића још се не исцрпљује.

Ко више може тежити за удружењем и сложним радом, него пчелари, који с дана у дан гледе такав живот и рад у неуморних пчела?!

Да, и наши пчелари су тежили и ишли за тим, да дођу до пчеларског удружења, којим би ширили пчеларство како у теорији тако и у пракси у све слојеве нашега народа (види §. 2. Правила пчеларске задруге од 10. Авг. 1878. и 16. Авг. 1883.) али лоше среће беху у томе, не са своје кривице — него Угарско министарство, кад су поднета правила пчеларске задруге, са скупштине из Српског Итебеја на одобрење, овакав је одговор дало;

„Из разлога, што такво место, као што је Српски Итебеј, које у страни лежи, не може служити као управно седиште задрузи, са већим пољем делања позваној — из разлога даље, што развитак пчеларства као важне гране народњег господарства не може одговарати користима појединих народности, проситељ (Паја Јанковић парох срп. итебејски као стални председник срп. пчеларске задруге) се са молбом одбија.“

У тој лепој и корисној намери ко се више одликовао од Јов. Живановића! Он је за прву пчеларску скупштину, која се одржала 10. Авг. 1878. у Вел. Бечкерек, спремно и донео готова правила. На истој скупштини буде изабран једногласно за уредника пчеларског листа, који ће бити орган овога удружења. На другом скупу од 16. Авг. 1883. у Срп. Итебеју примљена су она иста његова правила са малим допунама; на истој држао је предавање о користи пчеларства, и

утецао је свом снагом својом на остварењу што бољег удружења пчелара. — —

*

Да речем сад коју о његовом пчелињаку.

Пчелињак његов као што сам споменуо лежи у врло лепом положају. Под њим мили сребрни Дунав, са севера га заклања, брдашце обрасло шипражјем, у ком се лети заклањају чаробни славуји, на југо-источној страни пружила се михаљевачка шума, где те у Јуну опија мирисе липе а успављује звука Живановићевих пчела; тамо преко Дунава налегла се над обалом врбова ада као да се огледа у сребрном огледалу — Дунаву, и ту су Живановићеве пчеле стални гости у пролеће кад врба обеси своје миомирне ресе и пред јесен кад застре читаву аду као мирисави њилим гавџез (*die Wallwurz, symphytum officinale*, Linn. — види Вуков рјечник), а од западне стране, камо тоне вечерње сунце леже наши убави Карловци. Сам пчелињак смештен је у воћњаку.

У пчелињаку зује лети пчеле из сто американака по старој конструкцији из сто по његовој и из 40 плетара; па кад зазује од јутра, кад се поче дизати сунце из Дунава па до мрака кад се смири под Карловци, како се пчелар ту мора осећати!?

Кад сам ја први пут крочио на Београдску обалу, кад сам оченио српску слободну земљу и кад сам први пут крочио у пчелињак Јов. Живановића мене је обузело необично и једнако узбуђење; осећао сам се пун миља и задовољства! —

У првом одељењу, где су американке старе конструкције, у средини налази се навиљон у коме је смештена управо ризница пчеларске вештине и знања, ту видимо кошница сваке врсте, Берленшеве, Етлове, крањске, Албертијеве, Орлићеве и Коњовићеве конструкције.

Ту вам је стављено сваковрених пчеларских оруђа, која су у употреби и која већ нису или као што сам Живановић вели: сваковрених потребних и непотребних. С једне стране овог навиљона начињена је лепа мала црквица, која је опет кошница, на њој су исписане речи *Аврама Максимовића*:

„*труд наш труда пчелара требујет*“. Иза ове црквице стоји усправљена кошница, која је обешена у сандуку о једну вагу, која се поља као сат еказаљком показује тежину исте кошнице. На тој се кошници може свако уверити, колико пчеле саберу на дан меда; кад зна колико пчела иде у килограм може видети колико оде на пашу итд.

У другом одељењу су кошнице његове конструкције. И овде има лепог украса. Ту се налази један врло леп храст, који имитира природан рој у шуми. Пред њим је опет једна црквица. У трећем одељку су 40 плетара. С леве стране пчелињака назидана је мала вила са верандом, одакле се уморан или одморан напајаш свим лепотама природним, које је Бог створио. У вили су украшени зидови са разним скупоценим пчеларским илустрацијама особито из анатомије пчела. Ко све ово није видео, нека оде и нека види а уверен сам, да не ће отићи оданде неочаран оним лепотама.

* * *

Као израз признања за велики успешан труд Јов. Живановића на пољу рационалног пчеларства ово су јавне сведочење: Год. 1882. одликовало га је „Српско пољопривредно друштво“ дипломом почасног чланства а 1891. исто друштво одликовало га је дипломом редовног чланства. Год. 1883. Хрватско-Славонско пчеларско друштво почаствовало га је избором за дописног члана. Год. 1888. одликован је почасном дипломом за изложени мед на изложби у Крижу. Год. 1889. одликован је почасном дипломом за изложени изврени мед, за ђерзонке, кинарско вино од меда и што је предочио са свим природно развитак пчеле тако, што је изнео у природи поједине моменте пчелиног развијања и метаморфозирања; дакле саће са јајетом, па саће са уљевима од мање и више дана старих, па затворене ћелице, матичњаке итд. осим тога неке непријатеље пчеле и друго што је нераздружно са животом пчеле; ово је све изложио на осечкој изложби. На истој изабран је за поротника. Год. 1891. одликован је почасном дипломом на господарско-шумарској јубиларној изложби у Загребу за американку,

коју је он сам конструисао и за одличан рад на пољу пчеларства. И на овој изложби буде изабран за поротника али се он захвалио на тој почасту. Просте 1892. год. одликован је на пчеларској скупштини у Пешти и изложби са почасном дипломом за американку његове конструкције а једним дукатом за кипарско вино од меда.

Још једну а највећу и најискренију

сведоџбу има а та је она љубав и оданост, коју рађа захвалност, која пламти у срцу народа српског а особито у ученика његових — за то и ја сад као један од таквих из чисте душе кличем, да живи још дуго **Српски Берлепш**, да живи још дуго **бранич српског имена и језика Јован Живановић!** — Живно! — Ур.

Воћарство.

Воћка у облику пирамиде (или купе — купаства воћка).

Крушка.

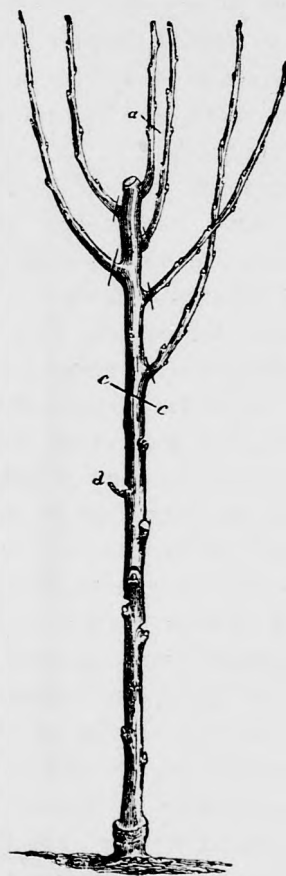
(Наставак.)

Резање друге године.

Ми већ рекосмо у одељку о резању прве године, да нам се при резању јако ваља чувати те зле навике, да режемо гранчице на круни што на дуже, не, то никако није добро, оне се морају баш на против што на краће орезати, ако хоћемо замишљеној круни, која треба у облику пирамиде да је произведена, да што сигурнији и сталнији основ положимо. Слика 14. коју овде прилажемо треба да нам послужи за пример како ваља друге године воћкицу да орежемо. Она нам приказује једну младу која је пренесена из расадника. Стабљика јој је прве године врло високо орезана и с тога доње очи остадоше непомичне, нису кренуле, док на против горње су и сувише јаке леторасте истерале. Дакле по свему се види да је оваково дрво унакарађено и ни мало није згодно да се од њега може лена пирамида да произведе; па покрај свега тога, ипак ћемо се постарати, да покажемо начин, како се и од овако унакарађеног дрвета ипак може пирамида постићи. Овде морамо одмах да приметимо да овде појављене леторасте нико није прошле године у врху уштинило; да се бар три најгорња летораста уштинила, сок би их једријим и снажнијим образовао, а тиме би се и доње очи потпуно развиле.

Све гранчице које се год налазе на овој младуци морамо орезати сасвим до основе им,

али са изузетком најгорње гранчице (а), коју морамо на 2 ока орезати. Мали плодни избој, (d) који се под гранчицама, од прилике на средини стабла налази, ваља неповређеног

Слика 14.

оставити. Но при свем том морамо јако пазити, да режући ове гранчице, не орезајемо их баш са свим уз стабло него да оставимо иза

њих још толико трага, колико за један прстен, јер на та места морамо да рачунамо, да ћемо добити летораста, које ћемо за споредно грање да касније удешавамо.

Врло је непријатан посао, кад баштован мора, на својој војци много рана сам да прави. А то би се све дало избећи, да се та војка још у расаднику у своје време у врховима летораста уштигнула, те би се доње очи боље образовале а кад би се још први пут ваљано и орезало, то би и оне доње очи на стаблу кренуле од којих би имали ваљано споредно грање којим би могли отпочети пирамиду да образујемо. Па покрај свега тога што је то врло непријатан посао ипак морамо ош и над сваким оком да подубљи засек учинимо, и ако га не смемо извести баш непосредно над оком, него тек нешто више сваког ока, што јасно видимо на сл. 14. Успех овога рада прилично је сигуран; но међутим догоди се често да из тако удешеног ока у место да избије летораст чему се надамо, а оно избије плодни избој, или ако тек набубри али ни мало не истера. Кад се таково што појави, морамо тај посао на истим местима поново обновити и силом изнуђавати да крене; и можемо то више пута чинити, јер тиме не прети војци никаква опасност.

Ако они летораста, који потеку из претена орезаног места, покажу се са својим растом да ће врло јако и несарамерно према другима врло дуго израстити, морају се како постигне одређену дужину у врху заломити. А ако из таковог једног места потеку по два па и више летораста, то се онда најбољи изабере, а остали се уклоне, овај кога остависмо има да попуни празнину у оној мери у којој правилност круне захтева. При остављању гранчица да идуће године са својим леторастима попуне, испуне леп облик круне, неки се страше да не ће баш из крајњег ока потећи летораст него из другог ког, који и ако би и постигао нужну дужину ипак не би своје место правилно попунио, то с тога да су у том послу сигурнији, све очи око

оног које треба да потера, униште и тим начином вештачким путем тако рећи приморају, да летораст и то снажан летораст избије на оном месту где је најнужнији, где већ унапред одређени задатак има да изврши. Кад се знаду све те олакшице извести код оне војкице, код које нису летораста у том леном облику потерали, да простим начином можемо да произведемо замишљену круну а оно се испомажемо тим начином, па ипак опет можемо да дођемо до правилне пирамиде.

Ово што до сад споменуемо важи за оне младице које испуштају из себе довољан број летораста, па ма ови и не били по положају своје најправилније поређани; оно што не достаје што ће учинити вешта рука воћарева; но сад нам долази да боље загледамо у делове такове младице, која поред наше најбоље воље и неге одбила се горе, а доле остала гола тако, да кад би је и на дље у том правцу неговали, добили би са свим круну другог облика а не пирамидалног. У таком случају не остаје ништа друго да чинимо него да горњи део младице, па ма се ту већ и почетак круне био налазио одрежемо и насилним путем изнудимо да из доњег дела младице, из доњег дела стабла потекну нови летораста, на којима ћемо положити основ будуће пирамидалне круне, па ма се за једну или ма и две године закаснили. Такав случај можемо да претпоставимо на слици коју овде под бр. 14. прилажемо. Ту онда без икакве милости морамо младицу орезати у том положају, у коме нам на истој слици **С С** показују. На заосталом делу стабла остају разне развијене и неразвијене очи, које кад се буду онако удесиле и оправиле како то већ напоменуемо, потеће све снажно, од којих идуће године, по већ изложеном начину можемо положити ваљан основ леној пирамидалној круни. Боље се прихватити и овог радикалног средства па ма се нешто временом и закаснили, него мучити се, натезати и дотеривати, па опет не постићи оно и онако како желимо да постигнемо. (Наставиће се.)

Пчеларство.

Шта да чинимо са слабицама.

Ако се на пчелињаку нашем иза зиме нађе више слабица — као што обично бива — које осим те мане, што су бројем пчела мале, немају друге, а што је најглавније, у којих је матица здрава и плодна, треба их спојити или појачати, јер без тог нек се не нада пчелар од њих каквој користи, он ће целог лета имати око њих муке веће него око јачих кошница а сва његова мука биће залудна и проћи ће без счекиване награде. Најпре ваља гледати око најслабијих кошница, које апсолутно саме за себе не могу ни душу одржавати, а некмоли напредовати. Није саветно одмах с пролећа, док још друштва нису у бујној снази, појачавати слабице леглом и пчелама из јаких кошница, јер би то значило исте већма оштетити и одмоћи им, него слабицама помоћи. Не преостаје други пут и начин него да се две или више слабица споје у једну кошницу и тако начини од њих један јак народ, који има будућности и напретка. Но како слабице имају добре и плодне матице, које у ово доба имају већу вредност него иначе, особито у том случају, ако би који народ постао изненада безматка, то не треба излишне матице пубијати при спајању, него их оставити за резерву. Свака матица склони се у једно мало сандуче, које не мора бити веће од осмине обичне кошнице, и у коју дође нешто пчела и један сат с медом, а сандуче се однесе у једну собу или га метнемо у медуште које кошнице. Разуме се, да лето у сандучета мора бити затворено у оба случаја. Оне слабице, које нису тако снагом пале, да не могу саме за себе опетати, нећемо спајати него појачати леглом и пчелама из најјачих кошница, али дочекав, да се угоје толико, да им одузимање пчела и легла неће шкодити и скренути их с пута напредног, а дотле их ваља добро неговати и у топлим држати. Ако би се много овакових слабица нашло у пчелињаку, неке треба спојити и тако појачати.

Ако су нам се сва друштва извукла из зиме јака и здрава, и немамо ни једне болесне

или слабе кошнице на пчелињаку, тада се можемо одмах после чишћења кошница латити општег прегледања т. ј. да кроз претресемо сваку кошницу и у ред доведемо. На против онај, који има болесних и слабих народа на пчелињаку својем, томе ће прва брига бити, да њима поможе. Ако напред види, да им никојом негом, ма како она добра била, не може помоћи, нека их се мане и нека га здраво баш не боли срце, што ће му се за две три кошнице смањити број народа. Јер ће даље доћи су мање, али добрих кошница него са више но рђавих и о мање труда и посла око честитих кошница не само да ће веће добити имати и видети, него му се још са јаким кошницама даје у руке најзгодније средство, којим ће моћи и опет умножити број својих кошница.

Опште прегледање кошница у пролеће.

Када је пчелар иза зиме почистио кошнице и болесне и слабе народе у ред довео тада треба да све без разлике кошнице изнутра претресе, да сазна стање сваке кошнице и према томе поступа. Поглавито на ово треба да обрати пажњу:

- 1) да ли друштво има добру и здраву матицу, да ли је у снази или је слабо.
- 2) како стоји с леглом, да ли су на густо залежене ћелице или је легло оретко, је ли поклопљено и као што треба, или је на њему какав недостатак.
- 3) да ли има меда колико треба, или га је одвећ мало или одвећ много, има ли и рђе.
- 4) да ли је саће још добро или је искварено, плесниво или опогањено, и да ли величина његова одговара јачини народа.
- 5) да ли је кошница добра, доста топла, чиста и иначе у реду.
- 6) а ко пати коју страну расу пчела има још да испитује квалитет расе, боју и друге особине матице и пчела.

Који се недостаци дају одмах поправити не треба одлагати него већ при прегледању то учинити. А мане, које се не могу на брзу руку изравнати, забележити треба.

При претресању вади се сат по сат све

дотле, док се не уверимо, да друштво има матицу и то добру а то ћемо по леглу познати, а уједно треба и јачину народа измерити. Ако нам се који народ учини сумњив, тада ћемо све оквире повадити напоље или бар толико, док не будемо на чисто са правим стањем у кошници. Уз себе треба да имамо једно сандуче са оквирима пуних меда и празним а једно празно сандуче да би по потреби могли додавати и одузимати саће. Ако народ има и сувише меда а мало празног саћа неће бити доста места у кошници за легло те ће та околност стајати на пут брзом размножавању и јачању друштва. А има ли омет одвећ мало меда то може легло да запреми све празне ћелице и друштву прети опасност да ће трпети оскудицу те ће у том случају или ограничити легло или ће из ћелица вући напоље нимфе да би било места за мед. Дакле не ваља ни једна ни друга крајност. Да би успоставили средње стање, у којем се легло најповољније развија ваља да оним првим кошницама т. ј. које имају сувише меда, оквире с медом одузмемо и место њих метнемо оквире са празним пчелињим саћем, а овим другим да додамо оквирове с медом. Ваља толико саћа с медом додати колико ће доста бити до прве главне паше.

Даље ваља и на то позити да број саћа одговара јачини народа т. ј. да ни један

народ не добије ни мање ни више оквира са саћем него колико може прекрити јер ако је плодиште веће него снага у пчела, то га оне не могу у довољној топлоти одржати, а због тога слабије се легу у опште сви радови у кошници као и ван ње спорије и теже теку. Тада матица заплува само горње ћелице а не цео сат од горе до доле а то је зло не само с тога што се друштво слабије и теже размножава него што је изложено и крађи, метиљу и доњи део саћа се изрга. Еле друштву треба оставити само толико саћа колико је за њега и према његовој снази. Овде још напомињемо да нектарено саће треба уклонити из кошнице. Ако се више таког саћа налази у кошници треба га добрим и удесним заменити. Још ваља не само по поду него свуда у кошници ако треба добро очистити. Нада свим треба да се старамо да је плодиште у топлоти, која је ово време нужнија него и зими јер без ње ће лежење споро ићи а о хладнијим данима и ноћима изложено је легло прехлади. Много доприноси очувању топлоте умерено сужено плодиште, добар поклопац и добар затвор. Није згорег између прозора и спољашних врата уметнути згодно јастуче са маховином или испунити тај празан простор трињама од сена.

По Дате-у.

п. М. Г.

СВЕ О ПШЕНИЦИ.

Написао Фр. Х. Сремац.
(Наставак.)

III.

Оплођивање пшенице, те у чем се састоји процес стварања нових врста.

Да дознамо на који начин се пшеница оплођује као и ону тајанствену моћ у чему се састоји процес стварања нових врста, то је нужно да се пре поближе упознамо са самим цветом њеним, са његовим саставом, јер управо у њому лежи та чаробна за-служна моћ.

Цвет (flor), заметак будућем плоду код пшенице налази се на класном вретену не

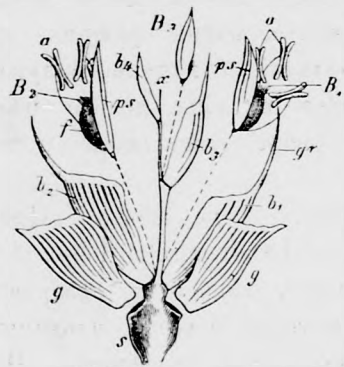
осамљен, већ у друштву много њих, који су начичкани у облику *класа* (spica) сачињавајући тако звану пшеничну цваст (inflorescentia). Ова цваст код пшенице је *центрипеталног карактера*, што ће рећи, да њено цвеће се развија од среде према крајевима целога класа; овоме најбољи доказ код зрелог класа где на дну и на врху његовом налазимо не-сзрела, закржлављена и учмала зрна.

Цвет пшенице је *хермафродитан*, то ће рећи, он садржава оба стална органа, која су потпуно развијена; мушки су *прашници*

(stamina) а женски орган је *тучак* (pistillum), који заузима средину цвета а садржи зачетак нове биљке или плод, чега ради се назива такођер и *плодником* (ovarium). Тучак је само један, његова спољашња страна је испупчена (convex) и према унутрашњости класца стиснута као у једну бразду, на врху плодника налази се *стубић* са *два перјаста жига* а доле испод њих две *жлезде* (lodicae). Број прашника је *три* а саставни делови његови су *прашни конци* (filamenta), који на врху носе две дугуљасте кесце тако зване *прашнице* (antherae), које у себи садрже *заплођавајући прашак* (pollen); овај прашак на поглед је ситан жућкасте боје па кад је цвет потпуно развијен испада из прашница. Прашници и тучак су неопходно нужни делови цвета, дочим сви остали могу бити и небити, без да би се тиме и најмање задржала цел биљнога живота стварање плода.

Тучак и прашнике затварају цветне *пале* (paleae, Deckblatt) од којих је код неких врста једна и то доња (Palea inferior) наоружана са *осином* (осијом Arista, die Granne), горња пак (Palea superior) нема осине. Бољега схваћања ради погледај на слику.

Повећан класац (spicula) пшеница са напоље истакнутим цветом. *s* вретено класца,

Слика 15.

g плева (glumae), *b1 b2...* доње пале (paleae inferiores) са осином (*g*). *B1 B2...* цветови у правцу испупчене црте извучене пале цветних; *ps* горње пале (paleae superiores), *a* прашнице (antherae) са доњим и горњим уснама, *f* плодник (тучак — pistillum).

Цвет је саставни део класца (spiculae, Aehren) а класци саставни делови класа (spica,

Aehre). У класцу обично се налазе пет цветова (према врету), дочим клас садржава 16, 20 и више класчева, према томе, које је врете пшеница, на каквом је пољу родила, са каквих околности. Дакле зависи од разних околности. Цветови седе наизменично један поред другог на врету класца а класца у наизменичном реду на врету пшеничног класа, те су са плевама (Glumae, Klappen, Hüllspelzen) обувени — види слику.

Клас (spica) пшенице *s* вретено, *g* седла на врету где класци *a* седе; на доњој по-

Слика 16.

ловини су класци уклоњени. (Природна величина.)

Оплођавање настаје када је цвет са свим развијен савршен т. ј. за оплођивање потпуно способан, када прашница пожути и када се усна њихова растворе, распукну, да могу заплођавајући прашак избацити на плодников стубић и жиг, који даље врше своју функцију, што траје само један моменат. Тај моменат зовемо оплођивање, које се најчешће збива када је ваздух топал и доста сув. Прашници учинивши своју задаћу неком тајанственом брзином продуже своје конце (петељке продру из цвета на поље пак временом учману и одадну, као што сатруну стубић и жигови као делова, који су свој задатак свршили. Плодникова се маса свестраним развијањем нових ћелија јако умножи а даље промене у његовој унутрашњости зависе највише од начина како се његов ембрион (заметак) развио.

Многи природознаници разво тумаче појаве оплођавања, један вели овако, други онако, неки се скоро слажу или само бар у нечем а неки су опет са свим другог појма а то је јасно из следећих опажања.

Новацки у својем истраживању озрењу житарица каже: „Када се прашнице у времену баш када се отворе, налазе над стубићем или скоро на њему, као што се то често догађа, то заплођавајући прашак оплоди плодник у оном цвету у коме су речене прашнице т. ј. другима речима „цвет сам себе оплоди“. Но када су на против ове три прашнице изван свога класца, тако да доле висе, што се често дешава, и које баш тај пар своје усне отворе и заплођавајући прашак избаце, то никако не могу оплодити свој плодник него плоднике другог цветка, који су у исто време отворени били на били они у непосредној близини речених прашница или даље од њих. Такав заплођавајући прашак може и ветром бити разнесен а може и пропасти, без да је задаћу своју извршио. Но крај свега се оплођавање ипак збива, једно што је број заплођавајућег прашка према броју плодника много већи а друго што је плодник тако створен, да са својим стубићем односно перјастим жигом може заплођавајући прашак примити и чврсто држати“.

Loiseleur-Dolmgchamps вели: „Пошто сам се у разво доба дана трудио, да видим у ком стању се цвет налази, када је момент оплођивања наступио, те у које доба дана се то збива, видио сам само једаред у 4 сата по подне код неколико класчева цветне паље доста отворене тако, да су се у истим цвету спољни органи могли добро распознавати. Ово ме довело до тога убеђења, да се оплођивање дешава испод затворених цветних паља“. Пак онда надовезује: „Истом онда када се оплођивање свршило, растворише се нешто цветне паље на горњим крајевима, да прашници могу напоље. Покушао сам многе цветке насилно отворити и то оне, код којих прашници нису напоље вирили, пак заиста сам опазио, да су прашнице отворене и да је из њих једна четвртина а код неких и половина заплођујућег прашка већ нестало,

пак сам и приметно да је стубић плодника заплођујућим прашком запрашен био“.

Bidard, који је врло занимива опажања чинио око цветања пшенице, описује овако: „Цветни органи могу радити само при топлоти 22° С. Оплођивање се дешава нагло, у краћем времену од једне минуте. Прашнице се отворе, заплођавајући прашак падне на тучак у форми кише; али што је главно, ова појава збива се при затвореним вратима. Истом после оплођења видимо како се обе паље отварају, да напоље пропусте три прашника, чији су конци из почетка 1 mm. дуги а за трен продуже се на 9 mm. За продужење њихово добијају потребну храну из обеју на дну цвета се налазећих жлезда (lodicae) које су напуњене са неком густом течносту. Како су прашници напоље изашли, одмах се паље затворе и то сасвим. Ова појава траје свега 2—3 минута“.

Hackel и Rimpau приписују жлездама плодника још чудноватију радњу него Bidard. Хакел каже: „Да су жлезде или лодикеле танке и сплоштене кад је цвет затворен, дочим су набубрене и пуне кад је цвет отворен. Кад заплођавајући прашак из прашница испадне, жлезде спласну (стисну се) а паље се затворе. Цветање дакле овако тумачи: чим су саставни делови цвета потпуно развијени, одмах се конци прашница продуже а жлезде плодника се испуне (надувају), које својим обимом на доње делове паља тлаче да услед овога тлака паље се морају отворити“.

Rimpau у своме чланку („Цветање житарица“ — *Landwirtschaftliche Jahrbücher* 1882.) описује, како је из отворенога цвета пинцетом извадио жлезде плодника, услед чега се паље одмах затворише. Исто тако држао је више дана клас са отвореним цветом у стакленој цеви, у којој ваздух био паром наситен, те је приметно да су паље биле подједнако отворене а жлезде плодника набубрене.

Видели смо напред, да прашници пошто су свој задатак свршили да излазе ван цвета напоље. Но ово није увек правило, јер има пшеница код којих прашници никда из цвета

неизлазе напоље и. пр. код *иселске ишенице* (Fr. polonicum), јер она има одвећ велике цветне паље. Ако после оплођења прашници не изађу напоље, то је оплођење ипак успехом свршено. Доказ томе је пољска ишеница а и Shirreff је то покушајем потврдио. Он је више класева копцем смотао и то одмах чим се је класје појавило, неби ли отворење цвет-

них паља спречно и осведочио се да ли ће зрно овим поступком потпуно сазрети или не. Класје је било неколико месеци концем испређено, дакле у том стању су прашници свој посао извршили, клас је сазрео а кад је конач (везу) уклонио осведочио се, да је зрно потпуно развијено и зрело.

(Наставиће се)

ПОДРУМАРСТВО.

Сазријевање вина.

По Бабо-у и из властите праксе.

Написао *Милан Радулосић*.

Свако вино када проврије мутно је, *нехармонично*, обично неугодна укуса и мириса те је промјенама услјед температуре и ваздуха изложено. Тек после дугог лежања у бачвама уз добро и опрезно држање може младо вино сазрети и свој пређашњи карактер изгубити. Овако сазрело вино несмије се када дође у додир са ваздухом или услјед промјене температуре помутити, оно мора вазда бистро остати без да на дну бачве и мало киселице буде.

Као главне промјене код сазријевања младога вина јесу следеће:

1. потоње вријење и одвајање киселице и
2. уплив кисеоника на поједине дијелове у вину.

Развијање и сазријевање вина није ништа друго него спајање кисеоников са *оксидајућим* материјама у вину од чега и зависи квалитет већ сазрелог вина.

1. Потоње вријење.

Послије бурнога вријења које код повољне температуре кроз 10 дана премине остане још увијек мало шећера; по Бабо-у обично $\frac{1}{10}$ — $\frac{2}{10}$ %, а чешће још и више, а код нас у Херцеговини, ако је добра година остану и по два процента, те како не може услјед хладноће вретити, која одмах после бербје наступи — слади све до на прољеће док не настане топлије вријење, да и ови последњи остаци потпуно проврију. Не само температура него и алкохол спријечава по-

тоње вријење те услјед тога мора температура врло повољна бити, јер се иначе гљивнице, које вријење проузрокују врло тешко развију. Требало би подруме за вријење умјетно гријати и топлоту увијек 20° К држати. Послије овог претакања, ако је температура и мало повољна почне обично потоње вријење, јер вино изгуби много угљене киселине, а прими доста кисеоника, те услјед ове промјене, која је по гљивнице врло повољна почну се оне опет развијати и вријење проузроковати. Потоње вријење почиње тек онда, када се вино стиша, а то је код црвених вина често од штете, јер се иста морају са кошуљице прије свршетка бурног вријења оточити, да неби премного танина примили. Често пута неки подрумари оточе оваково вино у хладан подрум, те како ни бурно вријење није свршено треба вину неколико година док потпуно проврије; с' тога треба овакова вина оставити у бачви у подруму за врење бар до свршетка бурног вријења.

Вина, која потпуно несаврију, те због тога слатка остану често су у некојим предјелима обљубљена. Сваки прави винар сматра овакова вина, као неразвијена и *нехармоничне* производе, који се не могу шиљати (транспортирати) јер су промјенама врло изложена те се с' тога само у околини троше. Сасвим је друга ствар, када је у вину премного шећера, те исто услјед премного садржине алкохола не може, да врије, те остане за увијек слатко, али се треба и о томе увјерити

те вина ставити у подрум за вријење, у којем се топлота повиси на 25° С; ако ни овђе не почну вријети, остаће за сигурно слатка и могу се транспортирати. За угушење потоњег вријења употребљују неки сумпоров двокис, који се добије кад сумпор на ваздуху изгори. То се чини највише због тога, да вино остане слатко, али је овај поступак врло погрешан, јер прво треба много сумпора, и друго што овај двокис с временом у сумпорну киселину пређе, која вино поквари, а пошто она никакова уплива на вино нема, то почне опет вријети. Овакова вина проузрокују обично главобољу. За уништење вријења имадемо друго и пуно боље сретство, а то је алкохол. Неки потврђују, да вино, које садржава 14%

алкохола не може више вретити, али сам анализирао природна вина, која и 15% алкохола имадоше. Осим овога може и *салицилна киселина* вријење потпуно уништити без обзира на њезин уплив на човјечије тијело, не само, да уништи вријење него и развијање и сазријевање младога вина. Свако вино, којему се придода *салицилне киселине* придржи свој карактер и врло се мало промјени.

Киселица од потоњег вријења иста је као и код бурног вријења и чим се слегне мора се одвојити од вина, јер се лако раетави и вино неугодан укус добије. Тек када је вино посве од киселице одвојено добије свој прави и чисти укус.

(Свршиће се.)

Виноградарство.

Каламљење издржљивих лоза.

— По барону Бабо-у —

Љубомир Стјепановић.

(На ставак).

6. Каламљење једно- и двогодишњих лоза.

Као што смо резнице затрпавали у руке, да се на њима образује коријење, а тада их посве лагано каламимо исто онако, а и још пуно сигурније моћи ћемо једно- и двогодишње лозе, које су већ са коријењем каламити. Ову сигурност можемо истом онда постаћи, ако лозе већ у јесен из земље извадим и на зиму *из руке* каламимо. Желимо ли ипак оне резнице, које су све до прољећа у лозној школи биле, у прољеће каламити, тада се имадемо са многим соком борити, услед чега је успјех лозе без употребе другог сретства у двојби. У ту циљ треба овакове лозе подејати и оставити их на миру 14 дана да из њих сувишни сок изађе, па онда тек каламити. Но како већ рекосмо најбоља је горња метода т. ј. извадити чокот из земље у јесен па га на зиму у соби из руке каламити.

Ово каламљење из руке особито се препоручује, како код каламљења резница, тако и код каламљења једно- и двогодишњих лоза,

само што ове потоње два пута у школу долазе, дачим оне прве само једном. Каламљење једно и двогодишњих лоза из руке има још и ту добру страну, да се оно необавља у мјесецу мају, него већ на зиму, и на послетку ови ће каламци пошто су старији од резница прије род донијети.

Каламљење једно- и двогодишњих лоза из руке обавља се на исти начин као и код резница само треба још на следеће пазити.

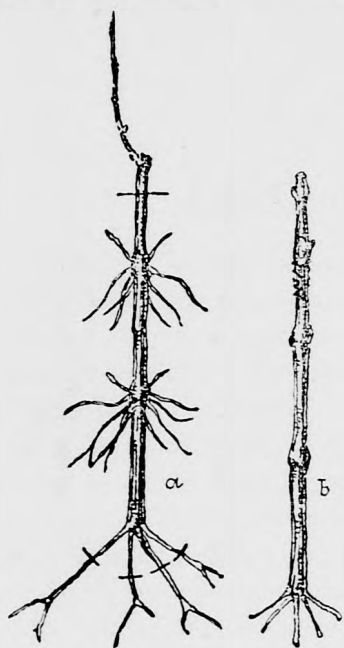
Пошто ћемо ове лозе већ на зиму каламити, морамо их како је већ речено у јесен извадити из земље јер су врло осјетљиве на зими.

При самом каламљењу треба једно- и двогодишње лозе мало подкресати т. ј. треба им горње очи одстранити; исто тако не треба ни покрајног коријења тринити; побочне жиле се скрате на 4 см. (сл. 17. а). Каламлоза се као и код резница спаја са подлогом помоћу енглеског спајања.

Како ипак овако уређена и окаламљена

једно- или двогодишња лоза изгледа показује нам слика 17. под писмом б.

Окаламљене се лозе држе неко вријеме у води у којој је мало и иловаче земље

Слика 17.

замјешено, а за тим се пренеу у подрум, гђе их ваља добро пијеском покрити; жиље мора најмање за подланицу пијеском покрито бити, те ни пошто не смије долазити у додир са ваздухом. Пијесак треба чешће залијевати и недопуштати, да се осуши, као ни јако овлажи.

Прпољци (једно и двогодишње лозе) остају све дотле у подруму док се не почну виноградарске радње или што је боље док се на чокоту покаже око полак метра дугачак ластар. Ово доба је потребно с' тога што ће крај топлије температуре каламци лијено напредовати. Но није тим речено, да прпољци закопани у подруму нијесу од себе давали никаква трага од живота; проматрамо ли из ближег калам-лозу, то ћемо примјетити, да су се њезине очи почеле будити, т. ј. да су набујале, а кад дођу на пољу у додир са већом температуром, тада ће необично брзо напредовати и успијевати.

Окаламљени се прпољци исто онако као и окаламљене резнице закопају у земљу све до горњег ока на калам-лози, те ваља и овђе

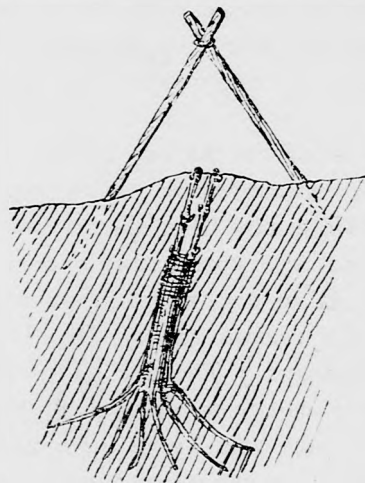
особито пазити, да се при чишћењу од корова неби оно око повриједило, што би дакако рђаво дјеловало на успјех самог каламка.

Нетреба се бојати, да ће се будуће зиме калам-гранчице промрзнути, јер су и оне сада већ прилично ојачале те нису зелене него зреле, као и друге двогодишње лозе.

7. Каламљење маторог чокоћа у винограду.

У пријашњим виноградима, дакле прије него што је филкесера завладала побољшавало се је рђаво чокоће накаламљивањем добрих врста винове лозе; т. ј. на стари рђави чокот накаламила би се добра младица. Дан данас принуђени смо различите лозе међусобним каламљењем спајати што да како теже иде него оно горње. Основ овој тешкоћи по свој прилици лежи туд што у варијететима дивље лозе рипарије имаде пуно сока. Каламљење старог чокоћа обавља се на разне начине.

Стари чокот од рипарије може се за вретена циркулације сока у мају одејећи и тек након 14 дана окаламити (сл. 18.). При

Слика 18.

каламљењу старог чокоћа употребљује се обична посебна једноставна метода „на раскол“, која је већ сваком воћару добро позната. Ова метода може се тек онда са успјехом извршити, када су зелени ластари до један метар високо нараели и тако се глава није са соком препунила.

Већ окаламљен чокот треба загрнути земљом и над вршиком начинити мали брежуљчић, и резотину обложи маховином.

Да би каламак био заштићен, то се обично над њим ставе у накрет двије тачке (притке, мотке).

Једна такођер сигурна метода каламљења старог чокота састоји се у том, да се на једногодишњим лозама, које су поникле из старог чокота — прекаламе младице *Vitis*

Vinifera и то помоћу енглеског спајања. При овој врсти каламљења остави се неколико и дивљих кондира. Успјевање овако окаламљеног чокота јест изван сваке опасности; а већ до идуће године треба све дивље дјелове сасјећи.

(Наставиће се.)

ОДЛОМЦИ ИЗ ПРИРОДНИХ НАУКА.

О целулози.

(Свршетак).

Кад се нитро-целулоза, која се за разоровање употребљује раствори у смеси од 3 дела алкохола и 18 делова етра добије се тело, које је под именом *коледијума* познато. Коледијум је чиста, безбојна, неутрална течност, која је врло лако запаљива. На ваздуху се коледијум врло брзо испарава. На предметима који се коледијумом премажу, образују се, пошто се течност испари танка, провидна покожица од коледијума, која чува предмете од приступа ваздуха и свега онога, што се у ваздуху налази. Због тога се коледијум много употребљује у хирургији за премазивање рана.

Баш се одиста морамо дивити том проницавом и изналазачком духу човечијем. Године 1845. изнађе Шенбајн нитро-целулозу, која разорава и смртне ране човеку задаје, — изнађе, да се и са памуком пуцати може, а већ на три године доцније г. 1848. зготовљава Меннард у Бостону од те опасне и ужасне нитро-целулозе коледијум, — да привеже њиме ране која му је прва задала!

Највише се пак употребљује коледијум при фотографисању за добијање негативних ликова, за коју се цел коледијум још са разним хемикалијама меша. У најновије време пак (пре две године) дознадоше научењаци да се коледијум и прести па и ткати даје и да се ткања од њега спољашње од свиле ни у чему разликовати не могу. Али ова ткања имају још непрестано својства опасне нитро-целулозе, па ко да се усуди таково одело на себе обући?! Али хемија — та врло важна грана природних наука притече и овде у

помоћ разумном човеку. У додиру само неколико тренутака са амонијум сулфатом и то опасно платно није више експлозивно, дочим свој свиласти сјај непромењено задржи.

Осим пушчаног праха без дима и коледијума, који се из нитро-целулозе добијају, добија се из ње још једно — у трговини и практичном животу врло важно тело, које је под именом *целулоид* познато и које се за израду разноврсних ствари употребљује.

Целулоид се добија из смеси нитро-целулозе и камфора у нарочитим фабрикама. Целулоид је рожнасто тврдо чврсто и еластично тело, тешко се ломити, у топлоти и при већем притиску даје се стапати, у води се не раствара. На топлоти од 125° постане тако пластичан, да се од њега свакојаки облици и отиеси правити могу. Лако је запаљив и сагоре са чађавим пламеном, при чему се осећа мирис на камфор. Целулоид се употребљује на разноврсне израде, као и вулканизани каучук, за разне предмете за накит, чешљеве, за лопте, за билијарење, за дршке од кишобрана, ножева, за хируршке инструменте, за рубље и друге вештачке израде. Целулоид су изнашли браћа Хиат 1869. године у држави Њујорку, а прави се сада и у Европи.

Када се натуткалисан папир, који се као што знамо скоро из чисте целулозе састоји, замочи у хладну концентровану киселину на неколико тренутака само (3—12 секунда) за тим добро водом попреска, то ће папир, када се осуши у свему да наличи животињској кожи. Папир тај зове се *вегетабилни пергамент* или *пергаментска артија*, чија се употреба из дана у дан све то већма распростире. Пергаментска је артија као што је

познато, крута, 3—4 пута чвршћа од артије од које је зготовљена. У води омекша без да што од своје чврстине изгуби и личи тада животињском мехуру. Течности само ендозмотичним путем пропушта. У врелој води не промењује се; не труне, а и зарезници га не нагризају.

Употреба пергаментске артије позната је добро свакој домаћици. У место повезивања са немилим мехуром употребљује се сада свуда чиста пергаментска хартија. Осим тога употребљује се још и у место пергамента за документе, у лабораторијама пак, а нарочито у фабрикама за добијање шећера употребљује се за диалитичне цели (одвајање течности)

Остави ли се целулоза у концентрованој сумпорној киселини дуже времена, док се не раствори, то ће према температури и трајању времена да пређе у једну другу модификацију целулозе која се зове *декстрин*. Кува ли се тај са водом разблажени раствор, то се прометне исти у шећер. Исту промену можемо и тако добити ако целулозу са мало киселине доста дуго кувамо. На овоме се оснива добијање шећера и шпирита из дрвета.

Баш ти је чудан тај човек, тек што великим умом својим нешто пронађе, одма гледи да то што боље на своју корист употреби!

Сомбор.

Др. Ћ. Протић.

Л и с т а к.

Р У Ж А

у народним устима.

(Наставак.)

Ко год воли цвеће, воли и ружу па је и негује, негује је ради накита; па ево шта вели народни песник, ко се и како се ружом кити:

На глави јој два румена ђула,
Оба два јој на ђерђев падоме.

Н. п. I 343. 173—174.

А како тек девојка жели да види свога драгана накићена, врло лепо карактеришу ове речи:

„Да ја видим Грчића Манојла:
„Игра ли му видра на колену,
„Стоји ли му соко на рамену,
„Цвсти ли му ружа за калпаком.

Н. п. I 512. 4—7.

А да видимо шта момачко срце жели и мисли о ружи, каква је за њега најлепша ружина врлина:

„Ој ти ружо румена!
„Да је мени твој мирис,
„На много би доспео;
„Јунацима за калпак,
„Девојкама за косу,
„Невестама у недра,

Н. п. I 378. 10—15.

Србин се сваком приликом показује да режљив и милостива срца, што је једна за-

нета врло лепа врлина; па није ту врлину могао народни песник да скрије ни у оном моменту кад младачко срце обузму најнежнији и најмилији осећаји. Па све и сва би дао својој миљеници, па и срце и душу, а све то увија у символ највеће нежности, у завежљај ружица:

„Ој девојко душице,
„На ти киту ружице.

Н. п. I, 335. 1—2.

Па онда јој је гуслар одредио врло лепо значење, кад се коме од милоште даје, што нам доказује овај навод из народних песама:

А за њоме иде
Герка Синђелија
Пак мајци говори:
„Устан мила мајко!
„Те даруј краљице:

— — — — —
„А оним осталим
„По киту ружице,
„По другу љубице,
„Нека су румене,
„Као и ружица,
„Нека су љубезне,
„Као и љубица.

Н. п. I. 166. 9—23.

Сви знамо да срце девојачко много жели, но знамо да су и те многе жеље код праве српске девојке скривене, на ипак, да да одушке своје неизмерном осећају за бурним жељама, она их увија у такве нежне предмете, да се занета човек само дивити може, како је те страстне жеље народни песник у народном духу знао тако нежно да искаже... Драга гори, пламти од жеље за својим драганом, на не зна како ће до њега да дође, те подмеће ветар да му овај символ искрене и жарке српске љубави — ружу, на своји лаки крили однесе; она тражи, а и налази да бар у духу буде с њиме везана:

„Ветар ружу уз поље носаше,
„На Јовов је шатор наносаше.

Н. п. I. 287. 1—2.

На другом месту жели да и она буде тако нежна, тако пуна спољних врлина као ружа, па с тога и моли матер своју овим речима:

„Умиј мене, нено,
„Булсијом водицом,
„А утри ме нено,
„Руменом ружицом.

Н. п. I. 316. 18—21.

А ево одма навода зашто би се баш ружицом утирала:

„Ружом би се утирала;
Да б' румена била.

Н. п. I. 592. 11—12.

(Наставиће се.)

Из уредништва и администрације „Домаћег Листа“.

Јављамо многим, који нас питају и наручују „Домаћи Лист“ од досадашњих година, да га више немамо, пошто смо све до комада распродали. Једино нам је остало још око 30—40 комада II. (1891.) године који су сви броширани и уступамо по 1 ф. а уз то и 25 новч. за *препорумену поштарину*, ко је рад набавити, нек нам цену и поштарину пошље, те ће му се првом обратном поштом отпрати.

Уједно јављамо да ником не можемо никакве олакшице чинити у погледу годишње цене за овогодишњи „Дом. Лист“; као и то, да наруџбине без новаца не можемо ником уважити.

И напоследку молимо наше старе претплатнике, који нам до данас још нису обновили претплату да је што пре обнове, или ако не мисле држати на даље наш лист, да нам до сад примљене бројеве са ознаком свога имена поврате, те им не ћемо више шаљати,

а нама би тиме велику љубав учинили, прво би нас поштедели од излишних трошкова и посла око администрације, а друго ми би добили ове прве бројеве, који су нам врло нужни, којима би могли послужити нове пријављене претплатнике који се појављују. За то поново учтиво молимо или претплату или бројеве — да се не уништамо у дуг.

Књижевне вести.

(Замена и прикази.)

Приповетке *дра Стеве Димитријевића*. Уз књигу додат је и уметнички израђен лик писца ових приповедака, који ће многим његовим познаницима у Српству бити драга успомена на врлог и родољубивог покојника. Књига ова, која је издана у спомен покојников а по наруџи љубе му, гђе Данке Јовановићеве, штампана је у ограниченом броју примерака на врло лепој артиџи, износи 13 табака велике осмине и стаји за купце 1 ф. Комисионарима и књиџарима дајемо уобичајени рабат. Наружбине за готов новац и у комисију обавља тачно и уредно потписана књиџарница. У Новом Саду о св. Сави 1893. Издавачка књиџарница и штампарија А. Пајевића.